

Instytut Pamięci Narodowej

Źródło:

<http://ipn.gov.pl/pl/aktualnosc/40902,Oblawa-Augustowska-najwieksza-zbrodnia-na-Polakach-po-II-wojnie-swiatowej.html>

Wygenerowano: Poniedziałek, 20 listopada 2017, 12:34

Obława Augustowska – największa zbrodnia na Polakach po II wojnie światowej

Najbardziej tragiczną odsłoną działań NKWD w Polsce była Obława Augustowska. Celem tej operacji było rozbięcie oddziałów partyzanckich operujących na pograniczu polsko-litewskim – w Puszczy Augustowskiej i na terenach do niej przyległych.

Zarówno powiat suwalski, jak i augustowski po opuszczeniu przez frontowe wojska Armii Czerwonej w styczniu 1945 r. zostały praktycznie opanowane przez podziemie niepodległościowe. Partyzantka zwalczała terenowe agendy nowej władzy i komunistyczny aparat represji. W powiecie suwalskim do końca maja 1945 r. rozbito siedemnaście z osiemnastu posterunków MO, z czternastu zarządów gmin – działały tylko dwa. Rosyjski badacz Nikita Pietrow sugeruje, że – oprócz wzmożonej aktywności podziemia – przyczyną sowieckiej operacji mogło być zabezpieczenie przejazdu Józefa Stalina na konferencję w Poczdamie. Podjęto wówczas bezprecedensowe środki ostrożności – na terytorium Polski każdy kilometr torów był strzeżony przez ośmiu, dziesięciu żołnierzy Wojsk Wewnętrznych NKWD.

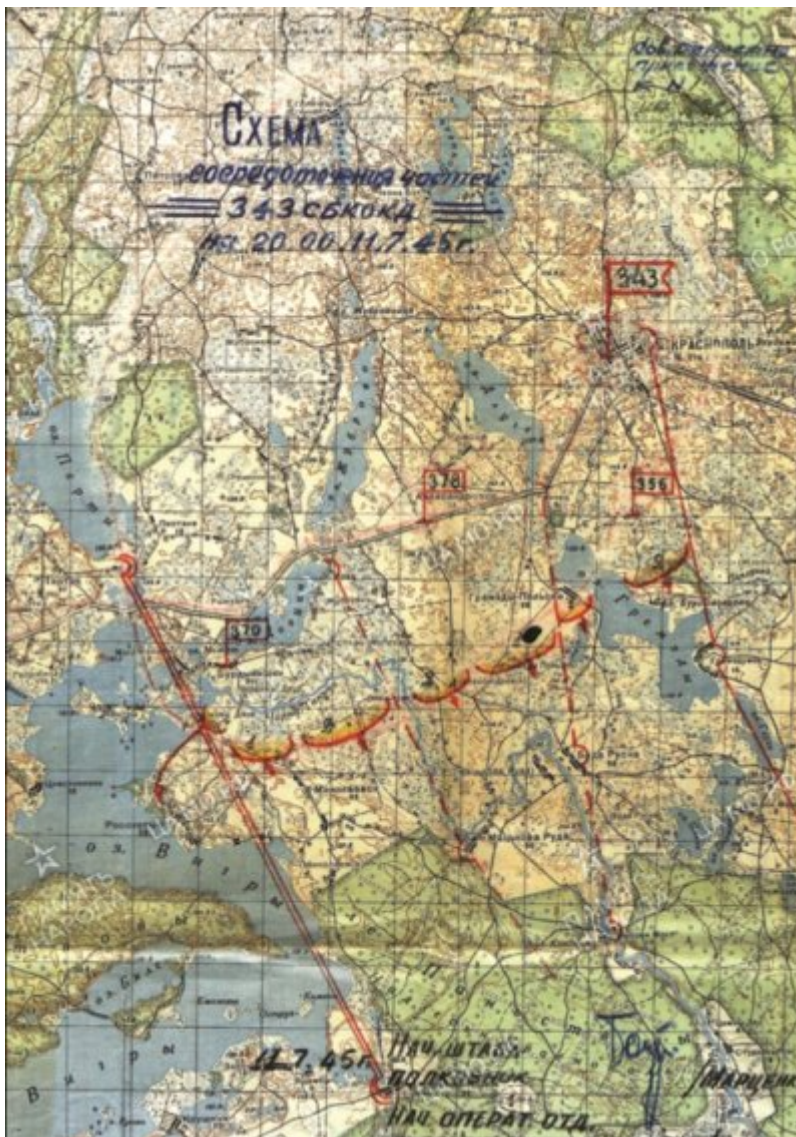
Obława Augustowska została przeprowadzona siłami 50. armii 3. Frontu Białoruskiego oraz 62 Dywizji Wojsk Wewnętrznych NKWD. Akcją dowodzili: Zastępca Szefa Głównego Zarządu Kontrwywiadu Smiersz gen. major Iwan Gorgonow oraz Szef Zarządu Kontrwywiadu 3. Frontu Białoruskiego gen. porucznik Paweł Zielenin. W operacji brali udział również funkcjonariusze lokalnych struktur polskiego komunistycznego aparatu bezpieczeństwa i milicji oraz ich tajni współpracownicy. Ponadto w powiecie suwalskim zaangażowane zostały dwie kompanie 1. Praskiego Pułku Piechoty WP.

Między 12 a 19 lipca 1945 r. oddziały sowieckie przeprowadziły szereg lokalnych operacji, podczas których zatrzymywano zarówno ludzi podejrzanych o kontakty z partyzantką niepodległościową, jak również osoby zupełnie przypadkowe, przebywające jedynie poza swoim miejscem zamieszkania. Sposoby i okoliczności aresztowania poszczególnych osób były różne – w domach, na drogach, w pracy, na polach, niekiedy otaczano całe wsie. W Jaziewie zwołano wiejskie zebranie, a następnie zatrzymano wszystkich jego uczestników. Kilkudziesięciu partyzantów dostało się w ręce NKWD po bitwie nad jeziorem Brożane.

21 lipca 1945 r. Szef Głównego Zarządu Kontrwywiadu Smiersz Wiktor Abakumow informował ludowego komisarza spraw wewnętrznych Ławrientija Berię, że podczas obławy zatrzymano 7049 osób, z których po przesłuchaniu (tzw. filtracji) 5115 zostało wypuszczonych. Aresztowanych Litwinów przekazano organom NKWD LSRS. 592 Polaków nigdy nie wróciło do domów – zostali zamordowani i pochowani w nieznanym miejscu.

Chociaż rozstrzeliwania podczas podobnych operacji czekistowsko-wojskowych były normalną praktyką, to liczba eksterminowanych osób czyni z Obławy Augustowskiej największą masową zbrodnię, popełnioną na cywilach w Europie między zakończeniem II wojny światowej a wojną w byłej Jugosławii w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. Do dziś nie udało się ustalić miejsca spoczynku ofiar tej zbrodni.

Fragment tekstu autorstwa Marcina Markiewicza pt. „Wyzwolenie czy okupacja?“, opublikowanego w 2016 r. albumie „Nowe zniewolenie. Obława Augustowska. Lipiec 1945” przez białostocki oddział IPN.

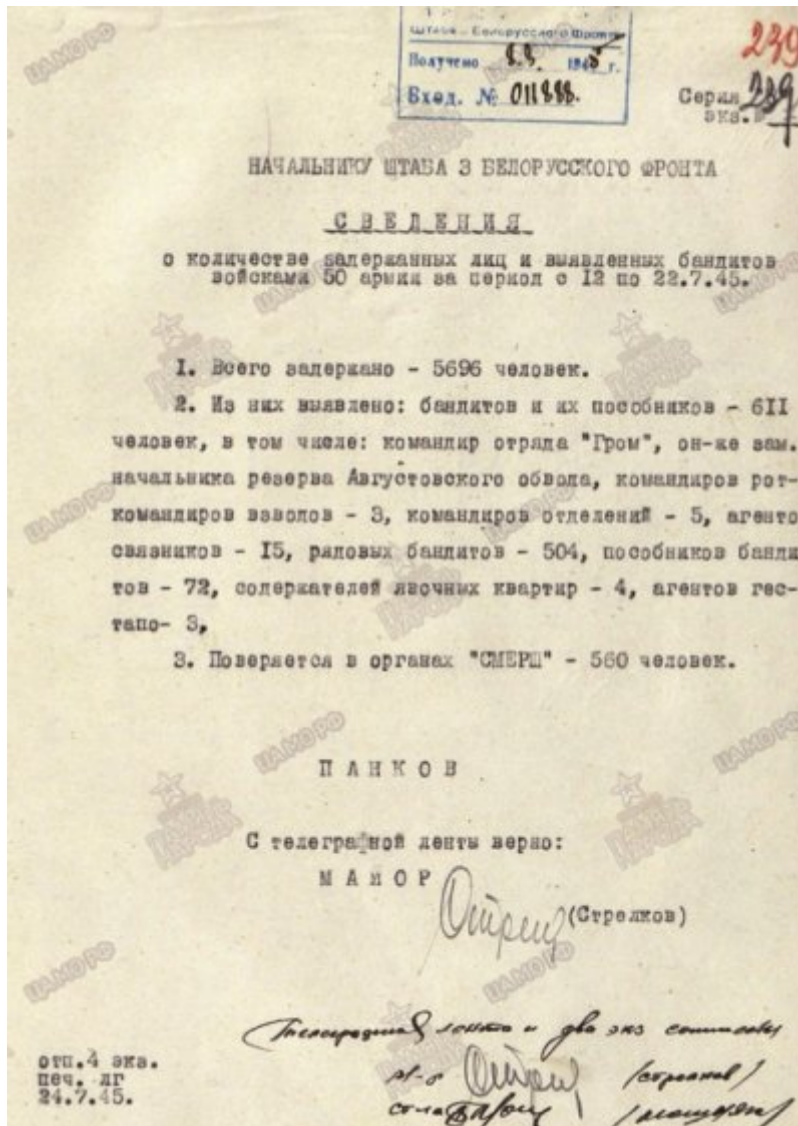
Mapa-schemat rozśrodkowania jednostek sowieckich podczas akcji przeciw żołnierzom podziemia niepodległościowego, 11 VII 1945 r.

"Biała Lista"

Spis aresztowanych przez odd. wojskowe, lub URSB żołnierzy i członków R.K., którzy dotychczas nie powrócili.

Imię i nazwisko	Miejsc. zamieszkania	Data urodzenia	Podstawy	Funkcja	Data aresztowania	Przebieg choroby	Stan zdrowia przed aresztowaniem
Henryk Jęger	Stalowa Wola	1928	Żołnierz	Strzelec	1944	Przebieg choroby	16. VII 45
Władysław Górecki	"	1927	"	"	1945	Przebieg choroby	16. VII 45
Władysław Kazanietczyk	"	1924	"	"	1943	Przebieg choroby	17. VII 45
Władysław Kozłowski	Kraków	1905	"	Żołnierz	1944	Przebieg choroby	16. VII 45
Władysław Kozłowski	Żyrardów	1917	"	Żołnierz	1944	Przebieg choroby	16. VII 45
Władysław Kozłowski	Żyrardów	1932	"	"	1942	"	16. VII 45
Władysław Kozłowski	Żyrardów	1921	"	"	1942	"	16. VII 45
Władysław Kozłowski	Żyrardów	1921	"	"	1943	"	16. VII 45
Władysław Kozłowski	Żyrardów	1919	"	"	1943	"	16. VII 45
Władysław Kozłowski	Żyrardów	1926	"	"	1941	"	16. VII 45
Władysław Kozłowski	Żyrardów	1902	"	"	1943	"	16. VII 45
Władysław Kozłowski	Żyrardów	1908	"	"	"	"	16. VII 45
Władysław Kozłowski	Żyrardów	1927	"	"	1943	"	16. VII 45
Władysław Kozłowski	Żyrardów	1923	"	"	1942	"	16. VII 45
Władysław Kozłowski	Żyrardów	1913	"	"	1942	"	16. VII 45
Władysław Kozłowski	Żyrardów	1915	"	"	1944	"	16. VII 45
Władysław Kozłowski	Żyrardów	1916	"	"	1944	"	16. VII 45
Władysław Kozłowski	Żyrardów	1909	"	"	1941	"	16. VII 45
Władysław Kozłowski	Żyrardów	1917	"	"	1941	"	16. VII 45
Władysław Kozłowski	Żyrardów	1907	"	"	1944	"	16. VII 45
Władysław Kozłowski	Żyrardów	1909	"	"	1943	"	16. VII 45
Władysław Kozłowski	Żyrardów	1915	"	"	1944	"	16. VII 45
Władysław Kozłowski	Żyrardów	1915	"	"	1944	"	16. VII 45

„Biała lista” – spis aresztowanych w lipcu 1945 r., 10 VII 1946 r. (zbiory IPN)

Sprawozdanie do gen. lejtnanta Aleksandra Pokrowskiego szefa sztabu 3. Frontu Białoruskiego o liczbie zatrzymanych osób i ujawnionych „bandytów” przez wojska 50. Armii za okres od 12 do 22 VII 1945 r.

Anna (z d. Nowicka, lat 28) i Mieczysław (34 lata) Wojno z Suwałk. Obydwoje zostali aresztowani 24 lipca w czasie pracy w starostwie

Uroczysko Wielki Bór koło Gib, miejsce ekshumacji, 1987 r. Po prawej dr Tadeusz Józwik z Akademii Medycznej w Białymstoku (zbiory IPN)

Budynek szkoły w Wiżajnach, gdzie przetrzymywano zatrzymanych w obławie (zbiory IPN)

Prace ekshumacyjne w Gibach, 1987 (zbiory IPN)

1987 (zbiory IPN)

Prace ekshumacyjne w Gibach,

Siedzi pośrodku mjr Franciszek Szabunia „Zemsta”, „Lechita”, inspektor Inspektoratu Suwalskiego AKO, 1945 r. (zbiory IPN)

28
в Сувалон через Радно. 12/12 45 24 ⁰⁰ час.
Полковнику Гиресву
капитану Пенатовскому.

Телеграммограмма.

Донесим, что операция по проческе территории Сувальской узды начата 12/12 45, которая будет продолжаться примерно 45 дней т.е. до Орокениш.

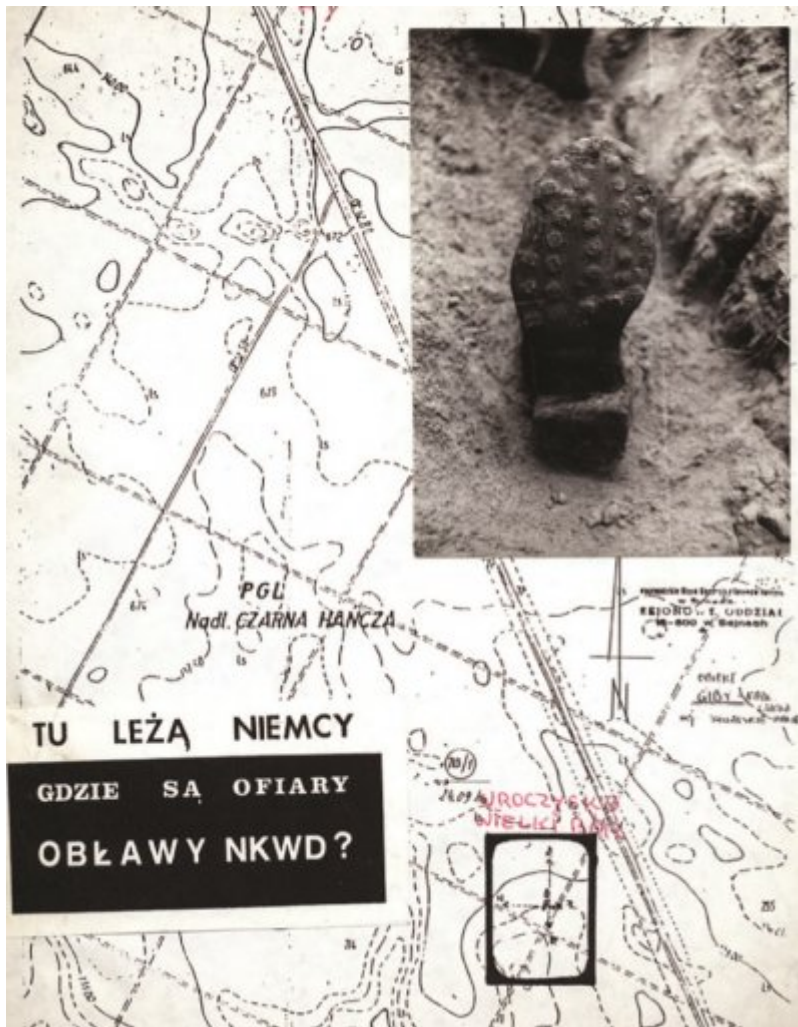
О результатах сводим докладной запиской. Привышая с Бельостока роты дивизии Костюшки Командир войск нами используемых так же, по выполненной поставленной задаче в работе по Сувальскому узду.

11/12 45. Капитан Ариншев Нейштадт в районе местка Сейны Сувальского узды принимает участие в проводимой операции.

Крошу Ариншева не озывать, а отправить на место в Сувальском узде, своим заместителем. Крошу, Ваше указание.

Майор Раменко
Подпоруч. Мосаковский.

Telefonogram do WUBP w Białymstoku o rozpoczęciu obławy podpisany przez mjr. Wasilenkę i ppor. Mossakowskiego, 12 VII 1945 r. (zbiory IPN)

Ulotka, 1987 r. (zbiory IPN)

Bernard Żywna (pierwszy z lewej), 33 lata, rolnik z Komaszówki. Przyszli po niego pod koniec lipca, po aresztowaniu wszystkich innych. Miał pięcioro dzieci, żona spodziewała się szóstego (zbiory IPN)